

โครงการฟื้นฟูชุมชนประมงชายฝั่งอันดามัน (อ่าวพังงา)

หลักการเหตุผล

จากการดำเนินกิจกรรม 1 ปี ในการฟื้นฟูชุมชนประมงชายฝั่งอันดามันร่วมกับชาวประมงพื้นบ้าน 3 จังหวัด รอบอ่าวพังงา ประกอบด้วย จ.ภูเก็ต พังงา และ กระบี่ ปรากฏผลสำเร็จ ก่อให้เกิดกลุ่มองค์กรชุมชนระดับหมู่บ้าน จำนวน 24 องค์กร และ องค์กรชุมชนระดับเครือข่าย จำนวน 33 องค์กร ซึ่งองค์กรชุมชนเหล่านี้ล้วนก่อกำเนิดขึ้นมาจากพื้นฐานสภาพปัญหาของชุมชน โดยชุมชนได้กำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการศึกษา เรียนรู้กับสภาพปัญหาของชุมชนและแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยใช้ความรู้ ภูมิปัญญาของชุมชนและเครือข่ายฯ เป็นฐานเบื้องต้น เช่น การฟื้นฟูและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้มีใช้อย่างยั่งยืน การเสริมสร้างและพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ การติดตามสถานการณ์บ้านเมือง การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางด้านนโยบายที่เกี่ยวข้องตลอดจนการรณรงค์ เผยแพร่และเจรจาต่อรองให้เกิดการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่จะสร้างความมั่นคงและยั่งยืนให้เกิดแก่ชุมชน

ในขณะเดียวกันการหลังป่าเข้ามาของกระแสทุนนิยมและนโยบายของรัฐที่มุ่งเน้นไปในแนวทางการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าการลดช่องว่างหรือการพัฒนาทางสังคมเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม การกระจายรายได้ การให้สวัสดิการที่มีคุณค่าให้กับสังคมหรือมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นต้นทุนทางสังคมอย่างล้าผลาญ ให้สิทธิแก่เอกชนมากกว่าการปกป้องสิทธิของชุมชน สิทธิของส่วนรวม ดังเช่น อุตสาหกรรมท่องเที่ยว ส่งผลให้ที่ดินริมชายฝั่งทั้งในจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่มีราคาสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ได้เปลี่ยนมือจากคนท้องถิ่นไปเป็นกลุ่มทุนต่างถิ่นและบางกลุ่มเป็นกลุ่มทุนต่างชาติ เพื่อสร้างโรงแรม รีสอร์ท และบ้านพักตากอากาศ ตลอดจนการสร้างท่าเทียบเรือขนาดใหญ่สนองต่อกลุ่มทุนดังกล่าว จากนโยบายการมุ่งเน้นไปสู่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างไร้ทิศทาง ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรและชุมชนประมงชายฝั่งโดยตรง เช่น กรณีโครงการสร้างท่าเทียบเรือมารีนาที่หาดคลองสน บ้านย่าหมี ต.เกาะยาวใหญ่ อ.เกาะยาว จ.พังงา หากมีการสร้างท่าเทียบเรือมารีนาจะทำลายทรัพยากรชายฝั่งแนวหญ้าทะเล ซึ่งเป็นแหล่งทำกินของคนในชุมชน หรือการก่อสร้างโรงแรมขนาดใหญ่ริมชายฝั่ง ตะกอนดินที่ไหลลงสู่ทะเลส่งผลกระทบโดยตรงต่อปะการังน้ำตื้น และหญ้าทะเล นอกจากนี้การเมืองภายในประเทศที่ปราศจากเสถียรภาพ ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ตลอดจนการย้ายข้าราชการระดับท้องถิ่น ส่งผลทำให้การผลักดันเชิงนโยบายที่จะไปตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาและการจัดการทรัพยากรชายฝั่งหยุดชะงักลง

นอกจากนี้การทำประมงเชิงพาณิชย์เพื่อให้ได้สัตว์น้ำปริมาณมากสำหรับการส่งออก การลักลอบเข้ามาทำการประมงในเขตหวงห้าม 3,000 เมตร ของเรืออวนลาก อีกทั้งพื้นที่ทำการประมงมีจำกัด

ซึ่งควรมีการขยายเขตพื้นที่การทำประมงจาก 3,000 เมตร เป็น 5,400 เมตร (3 ไมล์ทะเล) รวมไปถึงนโยบายของกรมประมงที่ไม่เอื้อต่อการอนุรักษ์ พื้นฟู และจัดการทรัพยากรชายฝั่งโดยชุมชน

ส่วนทางด้านสภาพแวดล้อมโลก ปัญหาโลกร้อนที่เกิดจากสภาวะเรือนกระจกก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านภูมิอากาศ การเปลี่ยนแปลงของความหลากหลายทางชีวภาพ การเกิดอุบัติเหตุทางธรรมชาติและปัญหาที่ตามมาอันปการ เช่น อุณหภูมิของน้ำทะเลที่เปลี่ยนแปลงทำลายแหล่งที่อาศัยและห่วงโซ่อาหารของสัตว์น้ำ การปรับตัววงจรชีวิตของสัตว์น้ำและการกัดเซาะชายฝั่ง ที่เกิดจากปริมาณน้ำทะเลที่เพิ่มขึ้น ตลอดจนกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่อระบบนิเวศชายฝั่ง เช่น การก่อสร้างเขื่อนกันคลื่น การตัดถนนเรียบชายหาด การก่อสร้างท่าเทียบเรือน้ำลึก การสร้างท่าเทียบเรือสำราญ (ท่าเรือมาลีนา) การพัฒนาพื้นที่เป็นเขตนิคมอุตสาหกรรมชายฝั่ง เป็นต้น อีกทั้งการเผชิญกับปัญหาธรณีพิบัติสึนามิที่เกิดจากการเคลื่อนตัวของรอยเลื่อนแผ่นดินไหว ทางด้านชายฝั่งทะเลอันดามัน ซึ่งเป็นพื้นที่เสี่ยงต่อธรณีพิบัติภัย เนื่องจากเกิดเหตุการณ์แผ่นดินไหวบ่อยครั้ง และอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งในพื้นที่อ่าวพังงา บริเวณ ต.มะรุ่ย อ.ทับปุด จ.พังงา เป็นรอยเลื่อนแผ่นดินไหวตามการสำรวจของกรมทรัพยากรธรณีมีผลต่อทางสภาพภูมิศาสตร์ ภูมิประเทศและทรัพยากรธรรมชาติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ดังนั้น ชุมชนชายฝั่งในพื้นที่อ่าวพังงาที่กำลังช่วยกันสร้างกระบวนการฟื้นฟูชุมชนทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และการเฝ้าระวังต่อการเกิดธรณีพิบัติสึนามิอย่างต่อเนื่อง ซึ่งได้ดำเนินกิจกรรมไปแล้วระดับหนึ่ง ตลอดจนการสร้างเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งจึงเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับการเตรียมความพร้อมรับมือกับเหตุการณ์ภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทั้งการให้บทบาทกับกลุ่มผู้หญิงและเยาวชนในชุมชน เช่น การส่งเสริมกลุ่มผู้หญิงด้านการบริหารจัดการกลุ่มทุน หรือการสร้างอาชีพเสริม หรือการสร้างวงคุยให้กับเยาวชน เพื่อให้เกิดความมั่นใจในศักยภาพของตนเอง ซึ่งถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งพลังสำคัญที่คอยขับเคลื่อนการฟื้นฟูชุมชนประมงประสบผลสำเร็จ

การดำเนินกิจกรรมร่วมกับองค์กรชุมชนที่ผ่านมาพบว่า การรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งนั้นยังไม่เพียงพอสำหรับการต่อสู้กับระบบทุนนิยมและนโยบายที่ไร้ทิศทางของรัฐบาล การใช้ข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในทุกบริบทของชุมชนไม่ว่าจะเป็นแหล่งทรัพยากร ผลกระทบ ความสูญเสีย ตลอดจนกลุ่มคนที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในแหล่งทรัพยากร ซึ่งข้อมูลต่างๆ เหล่านี้จะสามารถชี้ในประเด็นสาเหตุที่ต้องปกป้องทรัพยากรให้ดำรงอยู่ต่อไป และการพัฒนาศักยภาพขององค์กรชุมชนเป็นองค์กรระดับท้องถิ่นให้เป็นที่ยอมรับแก่สาธารณะ ตลอดจนการเน้นให้องค์กรชุมชนดำเนินกิจกรรมสร้างระบบการทำงานเป็นแบบเครือข่าวนั้น ก่อให้เกิดการประสานความร่วมมือและต่อรองกับหน่วยงานภาครัฐทั้งในระดับภาคและระดับท้องถิ่นในการนำไปสู่การผลักดันเชิงนโยบาย เพื่อตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาขององค์กรชุมชนและสามารถดำรงเป็นองค์กรท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

ในสถานการณ์ที่เคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่ง กอปรการเปลี่ยนแปลงของเจ้าหน้าที่ภายใน ทางโครงการฯ จึงต้องมีการปรับตัวและปรับเปลี่ยนพื้นที่การทำงานบางส่วน เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในชุมชน

เป้าหมาย (วิสัยทัศน์)

องค์กรชุมชนชายฝั่งอ่าวพังงาได้รับการเสริมสร้าง ให้เกิดความเข้มแข็งมีประสิทธิภาพและอำนาจต่อรองในการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอ่าวพังงา การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพึ่งพาตนเอง ได้อย่างมั่นคง สมดุลและยั่งยืนโดยความร่วมมือและสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ องค์กรพัฒนาเอกชนและสาธารณชน

หลักการดำเนินงานโครงการ

1. การดำเนินกิจกรรมร่วมกับองค์กรชุมชนเน้นกระบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วมกับคนทุกกลุ่มในชุมชน ทั้งแกนนำที่เป็นผู้ชาย กลุ่มผู้หญิง เยาวชน
2. การวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบและรอบด้าน เริ่มตั้งแต่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นของโครงสร้างสังคมทั้งระบบ ตลอดจนถึงวิถีคิดและจิตสำนึก
3. การเคารพและให้ความสำคัญภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นต้นทุนที่สำคัญในการทำงานกับองค์กรชุมชน
4. การให้ความสำคัญเรื่องการฟื้นฟูและการจัดการทรัพยากรโดยองค์กรชุมชน
5. การเน้นหลักการพึ่งตัวเองขององค์กรชุมชน
6. สיתิชุมชนกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยใช้หลักการของรัฐธรรมนุญ
7. การส่งเสริม การเรียนรู้และการจัดการองค์ความรู้ให้กับองค์กรชุมชน
8. หลักการทำงานอย่างบูรณาการ โดยเน้นการทำงานอย่างเชื่อมโยงโดยเริ่มตั้งแต่นโยบาย แผนปฏิบัติงาน ผลการทำงาน เพื่อนำไปสู่ผลที่เกิดขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาองค์กรชุมชนชายฝั่งที่อยู่ในพื้นที่เป้าหมายให้เป็นองค์กรที่เข้มแข็ง
2. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาาระบบเศรษฐกิจชุมชน
3. เพื่อจัดการทรัพยากรชายฝั่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
4. เพื่อประสานงานภาคีสนับสนุนให้ชุมชนเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ
5. เพื่อรณรงค์และพัฒนานโยบายการใช้ประโยชน์พื้นที่ชายฝั่งและการจัดการทรัพยากรประมงอย่างยั่งยืน

ประเด็นยุทธศาสตร์

1. การพัฒนาความเข้มแข็งองค์กรชุมชนชายฝั่งและเครือข่ายอ่าวพังงา

2. การเสริมสร้างและพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชน
3. การส่งเสริมและพัฒนา รูปแบบการจัดการทรัพยากรชายฝั่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเหมาะสม
4. การพัฒนากระบวนการชุมชนและเครือข่ายในการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติโดยการมีส่วนร่วมของภาคีสนับสนุนต่างๆ ในพื้นที่เป้าหมาย
5. การสร้างความร่วมมือและปฏิบัติการร่วมกับชุมชนของภาคีต่างๆ ในการรณรงค์และพัฒนานโยบายการใช้ประโยชน์พื้นที่ชายฝั่งและการจัดการทรัพยากรประมงอย่างยั่งยืน
6. การสร้างบทเรียนและองค์ความรู้ของการทำงานและการติดตามประเมินผลอย่างมีส่วนร่วม

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

จากการดำเนินงานโครงการพัฒนาชุมชนชายฝั่งทะเลอันดามัน (อ่าวพังงา) ระยะเวลา 1 ปี ในแผนการทำงานปีที่ 2 เพื่อการสร้างองค์กรชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการดำเนินงานจากโครงการฯ ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้มีดังนี้

1. เกิดผลกับชุมชน

- 1.1 องค์กรชุมชนและคณะกรรมการบริหารจัดการกลุ่มในชุมชนเกิดการเรียนรู้การวางแผน การจัดระบบกองทุนในระดับชุมชน และในระดับจังหวัดระดับปี สามารถยกระดับเป็นองค์กรนิติบุคคลได้
- 1.2 กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้หญิง และกลุ่มแกนนำชุมชน มีความรู้ ความเข้าใจ โดยการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรชายฝั่ง มีรูปแบบในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างเป็นรูปธรรม
- 1.3 เกิดภาคีเครือข่ายทั้งกลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้หญิงและกลุ่มแกนนำในชุมชนมีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ทั้งสถานการณ์ สังคม เศรษฐกิจ พร้อมกันร่วมกันวางแผนแนวทางในการดูแลทรัพยากรร่วมกันทั้งในระดับชุมชนและในระดับเครือข่าย
- 1.4 มีการวางแผนการดำเนินงานเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติ และเฝ้าระวังทรัพยากรร่วมกันในระดับจังหวัด และระดับเครือข่าย

2. เกิดผลต่อยุทธศาสตร์การทำงานของภาคีต่างๆ

- 2.1 ภาคีที่เป็นหน่วยงานภาครัฐ เป็นการปรับตัวทำงานให้เข้าถึงชุมชนและสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนมากขึ้น
- 2.2 ภาคีที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนได้ร่วมแลกเปลี่ยนในเรื่องการฟื้นฟูทรัพยากรประมง และเกิดความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

และผลักดันเป็นนโยบายและทิศทางการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พร้อมทั้งเกิด
เป็นเจ้าภาพร่วมกับองค์กรท้องถิ่น

3. เกิดผลต่อโครงการฯ

3.1 สามารถพัฒนาศักยภาพคนทำงาน และมีทิศทางการทำงานที่ชัดเจน

3.2 เกิดชุดองค์ความรู้ที่เป็นรูปธรรมที่ช่วยขับเคลื่อนงานพัฒนา

3.3 สามารถยกระดับองค์กรชุมชนให้เป็นองค์กรระดับท้องถิ่น